

ION PILLAT DESPRE DINICU GOLESCU

SERGIU I. NICOLAESCU

De la Florica la Golești este o aruncătură de băț, și dacă nu am fi prea orgolioși am putea spune că în acest spațiu s-a construit pentru aproape un veac și jumătate marea politică românească. De la 1821, când în foișorul de la Golești întârzia pentru puțină vreme, înainte de moartea sa zguduitoare, Tudor Vladimirescu, iar boierul Dinicu lua drumul Brașovului, până spre 1948, multe din sforile politicii fuseseră trase și în acest spațiu, cum, de altfel, se întâmplase multe veacuri în cele trei capitale – Curtea de Argeș – Câmpulung – Târgoviște.

Dar nu despre politică este cazul să amintesc acum, ci despre redescoperirea iluministului Dinicu (sau Dinu, cum îi zicea Iorga) Golescu de către Ion Pillat. Până a ajunge la pastelul *Parcul Goleștilor* și la ediția *Însemnări ale călătoriei mele* merită să facem un scurt ocol prin timp spre a aminti, pe scurt, cum crescuse Ion Pillat la Florica și cum cunoscuse el familia Goleștilor. Ne-o spune Sabina Cantacuzino, în volumul de amintiri *Din viața familiei Brătianu* (Editura Universul, București, 1933). Pe vremea când cei doi Brătieni (Ion și Dimitrie) erau copii, la Golești „pe cerdac atârnavu perdele de begonii și glicină, iar pe pervaz se înălțau mușcate... Salonul mare, cu canapele și jețuri de mahon tapițate cu catifea roșie, era străjuit de numeroase portrete care ieșeau în evidență cele ale lui Radu și Dinicu Golescu în caftan și ișlic având între ele portretul Zincăi strălucind de tinerețe”. Copiii Brătianu și cei ai Goleștilor făceau vizite la Curtea de Argeș, unde admirau încercarea arhitectului francez Lecomte de Nolly de a reface biserica lui Neagoe Basarab (reconstrucția care s-a desfășurat între 1875-1886, a stârnit discuții aprinse după resfințire – n.n.). „Viața aceasta - înspre apusul ei – o mai apucaseră și copiii Pillat. Dar în 1920 casa era ruinată, grădina părăsită, deschisă pentru trecere, și mormântul lui Dinicu Golescu părăginit”, situație care va dura până în anul 1939.

Parcul Goleștilor, scrisă în anul 1920, poem de 4 strofe, reface atmosfera de la Golești aflată în decădere, în versuri memorabile, în care spațiul trebuie să se asambleze timpului, aflat într-o seară de toamnă. Amurgul, timp în decădere se înscrie în acest spațiu, din care numai amintirea stăruie. Cinci versuri esențializează starea generală: „Aleele – e toamnă – duc toate către moarte./ Războaiele se-neacă în bozii și-n urzici.../ Și, inimă-ncărcată de amintiri, îmi zici:/ Va trebui odată Florica ta să poarte// În ea pustietatea de care mai boleşti”. „Transferul” răului de care suferă poetul, spre Florica ar avea un rost cathartic, după care ar urma o nesperată perioadă de liniște. Pastelul, fără să exceleze, în comparație cu celelalte cu tematică „brătienistă”,

înseamnă o reevaluare a istoriei naționale, așezată la nivel individual, sub semnul motivului *vanitas vanitatum*.

Al doilea poem, *Dinicu Golescu* (1922, inclus în ciclul *Bătrânii*) este unul "didactic", parcă antonpannesc, pilduitor, fără stridențe, oricum instructiv în limitele poeticii pillatiene. Este o narațiune „versificată”, un scenariu cu două personaje, în care mișcarea este lineară, cele două personaje își adresează replicile între ele, strălucind câteva versuri care se înscriu în poetica pillatiană.

Venit din moarte, Golescu e un stingher și poetul nu ezită să aibă un vag aer de superioritate, începând de la invitarea „măreței umbre” la acest dialog și până la micile definiții ale poeziei din care reținem: „Poet e cel ce naște cu pasu-i universul”. Formula de adresare („Golescule”) rămâne ambiguă, înscrisă în aceeași atitudine de superioritate, deși nici replica bătrânului boier nu se lasă așteptată: „N-am căutat, mă iartă, ca un poet nebun/ Văzduhul și pământul în ochii mei s-adun”. Didactica poemului se relevă și mai clar după întrebarea Golescului, de fapt, o definiție *in nuce* a credinței poetului despre spiritualitatea românească: „De ce ai vrut, urmașe, din groapa mea să vin/ De ai nemțească haină, dar suflet bizantin?”. Este un adevărat program cultural, urmărit de către mulți istorici și oameni de cultură, începând cu Nicolae Iorga, continuând cu cei de la *Gândirea* și de către bizantinologii contemporani.

Interesul pentru familia Goleștilor, identificat încă din copilăria poetului, s-a materializat nu numai în cele două creații poetice amintite mai sus, ci și într-un efort editorial și eseistic.

Programul editorial al lui Ion Pillat a fost extrem de laborios, cuprinzând texte alese din întreaga literatură română, publicate într-o colecție populară de către Editura *Cartea Românească*, începând din anul 1933 și încheindu-se în 1942. Astfel, între Ion Neculce și poezia contemporană, Pillat nu a uitat poezia populară (*Poezia dorului*, 1934), Esopia, cărțile populare, nu a trecut cu vederea *Țiganiada* lui Ion Budai-Deleanu, creația poezilor Văcărești, pe Anton Pann (la care a ținut foarte mult), opera pașoptiștilor, pe Vasile Alecsandri (din creația căruia a publicat șase titluri), Eminescu (trei titluri), Macedonski și Duiliu Zamfirescu etc. Cea mai importantă calitate a acestor mici antologii este *gustul* desăvârșit al poetului colecția (ca și studiile introductive) constituindu-se în singura istorie a literaturii române în care a prevalat criteriul estetic. Ion Pillat n-a fost obligat să prezinte pe toți scriitorii, iar din opera acestora a antologat, numai ce i-a plăcut, iar gestul poetului a fost desăvârșit.

Revenind la ediția *Însemnării...*, pentru a cuprinde întreg textul tipărește două numere (nr. 31-32); „primului roman românesc” (Pompiliu Eliade) îi dă subtitluri în general adecvate, însoțită de o notiță bio-bibliografică și câteva cuvinte pentru viitorii cititori. În notiță se dau informații interesante privind averea lui Dinicu (proprietarul a 14 moșii și cinci vii, case, prăvălii și hanuri), „dar această mare avere el n-a cheltuit-o, cum au făcut-o alții, pe lux și în petrecere ci, împins de cel mai cald și luminat patriotism, în inițiative și opere de folos pentru neamul său întreg”. Ca un veritabil istoric literar (deși colecția era „populară”), Pillat amintește de edițiile anterioare (Nerva Hodoș, 1910; Petre V. Haneș, 1914), ca și de bibliografia aferentă (Nicolae Iorga și Pompiliu Eliade). Am consemnat toate aceste elemente (oarecum de amănunt) tocmai pentru a sublinia încă o dată că, în afară de *gustul* desăvârșit al autorului se impune seriozitatea editorului la care se adaugă informația „la zi”.

În ceea ce privește „studiul introductiv”, autorul consideră deceniul 1820-30 „o piatră de hotar între două lumi și două epoci diametral opuse”, decenii când „țările noastre trec de-a dreptul din lumea orientală în cea occidentală: din Evul mediu turco-asiatic în *Evropa* civilizației moderne”. Procesul, evident, a fost mai lent, desprinderea de vechile obiceiuri care cuprindeau nu numai îmbrăcămintea ci și o anume mentalitate orientală se va face în decenii întregi, uneori fiind prezentă și astăzi. Poetul „reface” perioada în coordonatele deja enunțate în poemul sus-amintit, Pillat amintind de fondarea primelor școli și conservatoare, ziare și reviste, societăți literare și teatre în limba națională. „Noul Marco Polo” nu a fost numai un deschizător de drumuri, ci “prin dreapta lui judecată, prin pătrunderea și adâncimea vederilor sale, prin puterea de analiză a problemelor, prin lărgimea orizontului cuprins, dar mai ales prin probitatea sa morală, Dinicu Golescu apare în adevărata lui lumină: *un contemporan al nostru, care cu un veac înainte a prevăzut și a dat soluții pentru toate problemele mari ce s-au pus sau se mai pun încă în Țara Românească*” (s.n.). Subliniere deosebit de importantă și actuală. Altfel, studiul poetului argeșean insistă, cu justețe, asupra mării importanțe a operei lui Dinicu Golescu într-o cronologie strânsă și într-o demonstrație logică. Sigur că ar fi fost frumos de știut părerea lui Ion Pillat despre „drumurile” copiilor Goleștilor și ale Brătienilor în „Evropa”. Fiii lui Dinicu vor trăi din plin evenimentele de la 1848 și Unirea, jertfindu-și averea pentru țară, în schimb Ion Brătianu, minte mai speculativă, va avea mai multă grijă de averea părintească. Chestiune de mentalitate, de schimbare a generațiilor, de înlocuire a „boierilor vechi” cu „boierii noi”. Ar fi foarte interesant un studiu de sociologie culturală, dacă nu chiar politică pe această temă ...